14ph_COLOR_221109_@ 20-11-09 18:37 ™ÂÏ›‰·1

Με την Αντιγόνη Σολομωνίδου Δρουσιώτου
Email: antigoni.drousiotou@phileleftheros.com

«Είμαι ένας Έλληνας της διασποράς»

Πώς είναι στην καθημερινότητα ο Βασιλικός; *Είμαι ένας Έλληνας της διασποράς. Έζησα τα δυο τρίτα της ζωής μου εκτός Ελλάδος και μπορώ να έχω ακόμα σώας τας φρένας. Για παράδειγμα όταν έγραψα το 1979 το «Κατηγορώ» που αφορούσε την Κύπρο και πίστευα ότι ήμουν ο νέος Ζολά, όχι μόνο δεν με κυνήγησαν, όχι μόνο δεν με εξόρισαν ...*
Γιατί; *Διότι υποστήριξα ότι η μαμά Ελλάς είναι ένας βαμπίρ (βρικόλακας) που εκδικείται τα πετυχημένα παιδιά της - όπως τη Σμύρνη, την Πόλη, την Αλεξάνδρεια, την Κύπρο. Ένιωσα τόσο παράταιρος σαν «κλασική μουσική σε ταβέρνα» και πήρα ξανά των ομματιών μου. Μακριά, μακριά για να μπορώ να ονειρεύομαι την ιδέα «ιδέα κορώνα - ιδέα σπαθί - ιδέα πάνω απ' όλα» κατά τον εθνικό μας ποιητή Κωστή Παλαμά που ονειρεύτηκε «στου κακού τη σκάλα ... τα φτερά τα πρωτινά της τα μεγάλα». Που γίναν σήμερα «με γάλα», νουνού, Όλυμπος, Δέλτα, Φάγε ... Και φάγαμε και ήπιαμε και όλα καλά, Olakala.*

Ο Βασίλης Βασιλικός μιλά μετά τη βράβευσή του σε εκδήλωση του ΣΕΓΑΣ, Παρασκευή 6 Νοεμβρίου 2009.

«Η Κύπρος είναι το πιο λεηλατημένο κράτος»

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: *«Θελήσαμε να βοηθήσουμε τον πρόεδρο Χριστόφια διά της πολιτιστικής νοημοσύνης»*

Ο γνωστός συγγραφέας Βασίλης Βασιλικός ολοκληρώνει αυτές τις μέρες μαζί με τον σκηνοθέτη Τάκη Παπαγιαννίδη ένα ντοκιμαντέρ για τους κλαπέντες θησαυρούς της Κύπρου, θέλοντας να βοηθήσουν τις προσπάθειες του προέδρου Χριστόφια, όχι διά της λησμονιάς, αλλά διά της πολιτιστικής νοημοσύνης. «Εμείς πιστεύουμε στο μέλλον. Και στην Ανάσταση», δηλώνει ο βραβευμένος συγγραφέας του «Ζ».

Ο σκηνοθέτης του «Ζ» Κώστας Γαβράς και ο συγγραφέας του βιβλίου Βασίλης Βασιλικός συνομιλούν κατά τη διάρκεια εκδήλωσης αφιερωμένης στην ταινία, στην έναρξη του 10ου Φεστιβάλ Γαλλόφωνου Κινηματογράφου, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, την Τετάρτη 1 Απριλίου 2009.

Ολοκληρώνετε ένα ντοκιμαντέρ για τους κλαπέντες θησαυρούς της Κύπρου; Πώς ξεκίνησε η ιδέα; Η Κύπρος ίσως είναι το κράτος που λεηλατήθηκε περισσότερο από όποιο άλλο στον πλανήτη. Όταν ήμουν πρέσβης εκ προσωπικοτήτων της Ελλάδας στην Ουνέσκο, το πρόβλημα της Σαλαμίνας, με τον Γερμανό αρχαιολόγο που την άνεσκαπτε, προέκυψε πολλές φορές. Πλην όμως η κυπριακή πλευρά δεν ήθελε να δώσει μεγάλες διαστάσεις στο θέμα. Μόλις απελευθερώθηκα από τα πρεσβευτικά μου καθήκοντα, πρότεινα στο φίλο μου σκηνοθέτη Τάκη Παπαγιαννίδη, που μαζί εδώ και χρόνια κάνουμε την εκπομπή για το βιβλίο «Άξιον Εστί», μια ταινία για την ανελέητη λεηλασία της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού από τους έποικους και τους συνεργάτες τους. Το δέχτηκε αμέσως. Και τότε με τη συνεργασία της Μαργαρίτας Μπονάτσου, που υπήρξε ακόλουθος Τύπου της κυπριακής πρεσβείας στη Χάγη, και παλιά συνεργάτις μου για το ντοκιμαντέρ για τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης, στρωθήκαμε στη δουλειά.

Εσείς γράψατε το σενάριο; Έγραψα το σενάριο σε στενή συνεργασία με τον σκηνοθέτη. Αλλά σενάριο για ταινία ντοκιμαντέρ όπως ξέρετε δεν μπορεί να είναι ολοκληρωμένο. Ολοκληρώθηκε κατά το γύρισμα.

«Εμείς πιστεύουμε στο μέλλον. Και στην Ανάσταση»

Το κόστος πώς καλύφθηκε; Το μεγαλύτερο μέρος του κόστους καλύφθηκε από κυπριακές και ελληνικές πηγές.

Πού στοχεύει η ταινία σας; Στην αφύπνιση; Στη διαμαρτυρία; Στο πολιτιστικό έγκλημα; Σε όλα αυτά, αλλά κυρίως στο τι μέλλει γενέσθαι. Δηλαδή στο μέλλον του νησιού. Θελήσαμε να βοηθήσουμε τις προσπάθειες του προέδρου Χριστόφια, όχι διά της λησμονιάς, αλλά διά της πολιτιστικής νοημοσύνης. Το «ο γέγονεν γέγονε κυρία Σπαθάρη / ο νεκρός κείται στον πάνω όροφο», δεν μας αφορά. Εμείς πιστεύουμε στο μέλλον. Και στην Ανάσταση.

Πότε ήταν η πρώτη φορά που ήλθατε στην Κύπρο; Το 1979 για ένα ποιητικό συνέδριο και με απασχόλησε πολύ το πρόβλημα των προσφύγων τους οποίους επισκέφτηκα στους καταυλισμούς. Γυρίζοντας πίσω στην Ελλάδα έγραψα ένα φοβερό κείμενο σε έξι συνέχειες στην εφημερίδα «Τα Νέα», ένα «κατηγορώ» σαν τον Ζολά διότι σοκαρίστηκα με την κατάσταση που αντίκρισα στο νησί.

Η σχέση σας με την Κύπρο όλα αυτά τα χρόνια ... Ήταν έντονη, αλλά περιοδικά.

Γιατί δεν γίνατε πολιτικός, μεγαλώνοντας με έναν πατέρα πολιτικό και γράφοντας πίσω από τα ψηφοδέλτιά του; Είχα πολλές πιέσεις κυρίως μετά τη μεταπολίτευση και το '81 με τον Ανδρέα Παπανδρέου που με έπαιρνε στη Νέα Υόρκη και μου έλεγε να κατέβω στις βουλευτικές στην Καβάλα και εγώ του απαντούσα «δεν θέλω να υποστώ μαζί σου αυτά που πέρασε ο πατέρας μου με το δικό σου πατέρα. Ξέρω πως αν κατέβω στην πολιτική σε δυο μήνες θα με διαγράψεις διότι έχω άλλα μυαλά. Έτσι ας μείνουμε φίλοι μια ζωή». Αυτό που είπατε για τα παιδικά χρόνια ήταν για μένα τραύμα.

Γιατί; Η εικόνα της οικογένειας το βράδυ να ακούει από το ραδιόφωνο τα αποτελέσματα και κάθε φορά για 10 ή 20 ψήφους να μη βγαίνει ο πατέρας! Και εγώ από εκδίκηση έπαιρνα τα ψηφοδέλτια και έγραφα από πίσω. Έτσι είχα μια αλλεργία τραυματική με την πολιτική. Πιστεύω όμως ότι η ιστορία γράφεται από τους συγγραφείς, όχι από τους πολιτικούς. Το βιβλίο μου «Κάπα» τελειώνει με αυτή τη φράση «ο συγγραφέας μπορεί να μην έχει την πρώτη γραμμή, αλλά έχει πάντα την τελευταία λέξη».

Μπορεί η λογοτεχνία να συναντήσει τη δημοσιογραφία και το αντίστροφο; Λογοτεχνία και δημοσιογραφία είναι δυο έννοιες που δεν συναντιούνται. Θα μπορούσαν να συναντηθούν ως λογοτεχνία και τεχνολογία. Δηλαδή τα δυο αντιστρόφως ανάλογα. Η δημοσιογραφία θα μπορούσε να αντιπαρατεθεί με την ιδιωτικογραφία. Αλλά όλα τα δημόσια είναι εν τέλει ιδιωτικά. Οπότε θα πρότεινα την επιστροφή στις ρίζες: τι είναι δήμος, δημότης και τι είναι ιδιώτης, δηλαδή idiot (πλίθιος σε όλες τις γλώσσες του πολιτισμένου κόσμου). Ο δήμος εγέννησε το δημότη, τη δημοκρατία, τη δημοσκόπηση κτλ, η ιδιωτεία εγέννησε, μέσω της λατινικής της μεταγλώτισσης, το prinatum, το ιδιωτικό, με άλλα λόγια την «πλιθιότητα».

«Ζ» και «Ζορμπάς» στα χίλια καλύτερα βιβλία

Προτού αρχίσετε να γράφετε έχετε ήδη προαποφασίσει όλες τις λεπτομέρειες; Άρχισα να γράφω από την εποχή που αναρωτιόμουνα ποιος είμαι ... Και διαβάζοντας τον Όμηρο διαπίστωσα πως ήμουν «ούτις», δηλαδή κανείς. Στη σπηλιά του Κύκλωπα Πολύφημου. Κι αυτό το «ου», το αρνητικό, το πρωτοσυνάντησα στον τότε Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, τον Ου Θαντ, ο οποίος απεργάστηκε αρνητικά το πρόβλημα της Κύπρου στην εποχή του.

Πού οφείλετε την επιτυχία των βιβλίων σας; Είστε σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ.) ο πιο πολυμεταφρασμένος Έλληνας συγγραφέας μετά τους Καζαντζάκη, Ρίτσο και Καβάφη. Πράγματι, και ο μόνος ακόμα εν ζωή. Αυτούς που προαναφέρατε γνώρισαν δυστυχώς τη δόξα μετά θάνατον. Είχα το προνόμιο να τη γνωρίσω εν ζωή, ακριβώς γιατί θα ξεχαστώ μετά θάνατον. Ωστόσο, εκείνο που με έκανε να χαρώ πρόσφατα ήταν η αναφορά της εφημερίδας Guardian στα χίλια βιβλία που πρέπει να διαβάσει ένας φιλαναγνώστης στη διάρκεια της ζωής του, δυο μόνο ελληνικά υπάρχουν. Ο Ζορμπάς του Καζαντζάκη και το δικό μου «Ζ».

Επελέγησαν τα δυο αυτά επειδή έγιναν πετυχημένες ταινίες ... Ή γιατί και τα δυο έχουν ως πρώτο γράμμα το Ζ, δηλαδή Ζωή. (γελά)

Ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα του σημερινού συγγραφέα; Το πρόβλημα του συγγραφέα σήμερα είναι ότι το βιβλίο του όσο καλό κι αν είναι δεν έχει ζωή πάνω από ένα εξάμηνο. Μετά έρχεται ένα άλλο, όχι κατ' ανάγκη καλύτερο, που το εξαφανίζει. Ζούμε στην εποχή του βίντεο κλιπ. Για να περάσει κάποιος στην αθανασία πρέπει να πεθάνει νέος. Όλα αυτά που υπόσχεται αν δεν υλοποιηθούν, κατά τους επαΐοντες, δηλαδή τους επίσημους νεκροθάφτες, τους κριτικούς με άλλα λόγια που μοιάζουν με το κρασί που γίνεται ξύδι, τότε πολτοποιούνται τα βιβλία του. Εκτός και αν περάσουν στο διαδίκτυο οπότε μπορεί να αποκτήσουν την αιωνιότητα των ηλεκτρονίων.

«Το «Ζ» με περιορίζει σε συγγραφέα του ενός βιβλίου»

Το ΣΕΓΑΣ τίμησε πρόσφατα τον Λαμπράκη και τα 40 χρόνια «Ζ». Με τι συναισθήματα δέχεστε κάθε φορά τιμητικές διακρίσεις; Με ανάμικτα. Είναι όμως πολύ σημαντικό που ο διαχρονικός ΣΕΓΑΣ, μέσω του προέδρου του κ. Βασίλη Σεβαστή (πρώην βαλκανιονίκη στο δέκαθλο) θέλησε να συνδυάσει τον Μαραθώνιο της Κυριακής 8 Δεκεμβρίου, με τον πρωτομάρτυρα της ειρήνης, Γρηγόρη Λαμπράκη.

Μια επιτυχία όπως το «Ζ» είναι παγίδα; Νιώθετε να σας κυνηγά; Αν δεν είναι «παγίδα», όπως λέτε, είναι πάντως μια «στάμπα» σαν αυτές που βάζαν άλλοτε οι νομίατροι στις αγελάδες και που τις συνόδευε, το μελάνι της στάμπας και μέχρι μέσα στο φούρνο. Δεν νιώθω πως «με κυνηγά», αλλά ότι με περιορίζει σε συγγραφέα του ενός βιβλίου, ανάμεσα στα 120 που έχω δημοσιεύσει. Ωστόσο, παρηγοριέμαι με τη σκέψη ότι κατά το μοιραίον (απευχθήτω! χτυπάω ξύλο δηλαδή, παρόλο που είναι δύσκολο στις μέρες μας να βρεις αληθινό ξύλο), θα διευκολύνω την αγγελία της αποδημίας μου που θα είναι τουλάχιστον για το ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία του τύπου «Author of "Z" dies» ή στα γαλλικά «Mort de l' ecrivain de "Z"». Μόνο στα ιταλικά θα έχουμε πρόβλημα μονόστηλου λόγω του ότι το «Ζ» ήταν συνώνυμο μεγάλου, πανιταλικού γραφείου κηδειών γι' αυτό και προσθέσανε τον υπότιτλο «Τα όργια της εξουσίας (L' orgia del potere). Τώρα σκεφτείτε να ήμουν ο συγγραφέας του «Η αγωνία του τερματοφύλακα μπροστά στο πέναλτι» του Πίτερ Χάντκε. Δεν θα αξιωνόμουν ούτε μονόστηλο.

«Διευκολύνω την αγγελία της αποδημίας μου που θα είναι τουλάχιστον για το ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία του τύπου «Author of "Z" dies»

Σας απασχολεί ο θάνατος; Καθόλου, αστειευόμενος κάνω αυτό το καλαμπούρι!

Το «Ζ» απηχεί τη σημερινή πραγματικότητα; Το «Ζ» της εποχής μου έγινε οι «Ζητάδες» οι σημερινοί. Ιδιωτική ασφάλεια.

Ποιοι είναι οι Λαμπράκηδες; Και οι Λαμπράκηδες είναι οι 15χρονοι - 17χρονοι που διαδήλωναν πέρσι τον Δεκέμβρη πριν κουκουλωθούν από τους κουκουλοφόρους.

Ένας αριστερός του τότε τι είναι σήμερα; Αριστερός σήμερα δεν σημαίνει οικολόγος ή μέλος μη κυβερνητικών οργανώσεων. Σημαίνει αυτό που είπε ο Μαρξ στο Μανιφέστο του, «Ένα φάντασμα πλανάται πάνω από την Ευρώπη». Κι αυτό το φάντασμα του νεοφιλελευθερισμού ή της παγκοσμιοποίησης έφερε την παρούσα κρίση.

Ως χρονικογράφος του καιρού σας, τι θα λέγατε ότι χαρακτηρίζει τις μέρες μας; Αυτό που χαρακτηρίζει τις μέρες μας, δηλαδή την εποχή μας, είναι η συσσώρευση πληροφοριών μέσω διαδικτύου χωρίς καμιά αξιολόγηση. Και αν η αξιολόγηση μπορεί να θεωρηθεί υποκειμενική, η πληροφορία, ως πληροφορία, δεν έχει τα εχέγγυα της αντικειμενικότητας. Θέλω να πω ότι γνωρίζουμε πολλά χωρίς κατ' ουσία να ξέρουμε τίποτα. Γιατί αν δεν καεί το σπίτι μας, δεν καιγόμαστε. Καίγονται τα άλλα σπίτια, σκοτώνονται άλλοι άνθρωποι. Έτσι όμως και μας αγγίξει η δυστυχία τότε ο πανικός, χωρίς έρεισμα, κυριαρχεί στη συμπεριφορά μας. Κι ο πανικός είναι το αντίθετο του δικού σας πανικού.

«Για να περάσεις στην αθανασία πρέπει... να πεθάνεις νέος»

Το παιδί της αλάνας και του ποδοσφαίρου, δεν περιμένει κανείς να γίνει συγγραφέας. *Εκείνα που με έκαναν συγγραφέα είναι τα παιδικά χρόνια, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και η κατοχή. Οι εικόνες των Βουλγάρων στην Καβάλα, πώς ο Βούλγαρος διοικητής πήρε τον σκύλο του παππού μου για κυνήγι και επειδή ήταν καταπληκτικό σκυλί, του έβγαζε λαγούς και πέρδικες, το πυροβόλησε και το σκυλί άφησε την τελευταία του πνοή έξω από το σπίτι όταν κατέβηκε ο παππούς να του ανοίξει την πόρτα.*

Δεν έχουν γραφτεί πολλά για τη βουλγάρικη κατοχή. Έγραψα εγώ ένα βιβλίο, «Τα σιλό» σε ηλικία 16 χρονών και το κυκλοφόρησα στα 40 μου, αλλά δεν έχει καταγραφεί αυτή η ιστορία με τους Βούλγαρους φασίστες που μια μέρα ξύπνησαν κομουνιστές. Στην Καβάλα κινδύνευε ο πατέρας μου επειδή ήταν πολιτικός και επιλέξαμε τους Ναζί ως καλύτερους κατακτητές στη Θεσσαλονίκη. Εκεί έζησα την τραγική τετραετία της κατοχής.

Ένα εξωστρεφές παιδί πώς ξεκίνησε να γράφει; *Δυο εκδοχές υπάρχουν ως απάντηση στο ερώτημά σας. Η μια είναι η εφηβεία όπου συμβαίνει μια μεταμόρφωση, αλλά υιοθέτησα μια πιο επιστημονική ερμηνεία. Είχα πάθει ψωρίαση στα μαλλιά στην Καβάλα μετά τον πόλεμο και πήγα στη διπλανή Δράμα όπου με ακτινοβολήσανε για να σταματήσουν να πέφτουν τα μαλλιά. Με τις ακτινοβολίες νομίζω πως χάλασαν ορισμένα κέντρα του εγκεφάλου μου και από τότε άρχισα να γράφω. (γελά). Μια μητέρα, όταν με άκουσε να διηγούμουν το περιστατικό στο τέλος μου είπε «πού είναι αυτό το κέντρο να πάρω το γιο μου για να γίνει συγγραφέας;» Είναι μια χιουμοριστική αντιμετώπιση διότι είναι μυστήριο πώς ξεκίνησα να γράφω.*

Ο πατέρας σας έγραφε; *Ναι, αλλά έγραφε κυρίως ο παππούς από την πλευρά του πατέρα που δεν γνώρισα. Ήταν ο ποιητής του χωριού. Έχω εκδώσει το βιβλίο του πατέρα μου «Το ημερολόγιο της μικρασιατικής εκστρατείας», ένα τρομερό ντοκουμέντο.*

Η μητέρα σας ... *Τελείωσε την καθολική σχολή καλογραιών στην Τήνο και θα εχειροτονείτο καλόγρια. Την ημέρα της χειροτονίας της κάνανε ένα τεστ για να δουν πώς θα αντιδράσει. Πέρασαν μια βελόνα λίγο κάτω από το κρέας της, εκείνη φώναξε και της είπαν ότι δεν έκανε για καλόγρια. Ήταν γαλλομαθής, με το πιάνο και την ποίησή της. Υπήρχε μια στήριξη σε μένα από την οικογένεια. Θυμάμαι στις βεγγέρες που κάνανε και με φώναζαν να τους διαβάσω τα ποιήματά μου. Ήμουν ένας μικρός πρίγκιπας ποιητής. Βέβαια η κόντρα ήλθε στα 18.*

Γιατί; *Όταν με ρώτησαν τι ήθελα να σπουδάσω και τους απάντησα ότι ήθελα να γίνω συγγραφέας. Έγινε μεγάλη κόντρα. Ο πατέρας μου ζήτησε να του πω κάποιο που ζούσε από τα γραπτά του. Απάντησα τον Καζαντζάκη, ο οποίος όμως είχε σπουδάσει νομικά. Επειδή είχα ιδιαίτερη αδυναμία στον πατέρα μου που ήταν νομικός, δέχτηκα να σπουδάσω νομικά και όταν τελείωσα, του χάρισα το δίπλωμά μου.*

Ο Βασίλης Βασιλικός συνομιλεί με τη σύζυγο του Γρηγόρη Λαμπράκη σε εκδήλωση του ΣΕΓΑΣ, Παρασκευή 6 Νοεμβρίου 2009.